

Komunikācijas funkciju klasifikācijas sistēma (KFKS) indivīdiem ar Cerebrālo Trieku

Mērķis

Šīs sistēmas mērķis ir klasificēt indivīdu ar Cerebrālo Trieku ikdienas komunikāciju vienā no pieciem līmeņiem. KFKS koncentrē uzmanību uz Pasaules Veselības Organizācijas (PVO) noteiktās Starptautiskās funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikācijas (SFK) aktivitāšu un līdzdalības līmeņiem.

Instrukcijas lietotājam

Vecāki, aprūpētāji un/vai profesionāļi, kuri pārzina personas komunikāciju, izvēlas komunikācijas līmeni. Pieaugušie un pusaudži ar Cerebrālo Trieku paši var klasificēt savu komunikācijas līmeni. Komunikācijas **efektivitāte kopumā** ir jāvērtē pēc tā, **kā viņi parasti iesaistās ikdienas situācijās, kurās ir nepieciešama komunikācija**, nevis atbilstoši viņu vislabākajām spējām. Šīs ikdienas situācijas var būt mājās, skolā un tuvākajā apkārtnē.

Komunikāciju var būt grūti klasificēt, ja runa atbilst vairāk kā vienam līmenim. Šādos gadījumos jāizvēlas līmenis, kurš **vistuvāk apraksta** personas parasto izturēšanos **biežāk sastopamajās situācijās**. Izvēloties līmeni, neņemiet vērā indivīda labākās spējas, garīgo attīstību un/vai motivāciju.

Definīcijas

Komunikācija notiek, kad **sūtītājs** nodod vēstījumu **un saņēmējs** to saprot. **Efektīvs komunikētājs ir patstāvīgs abās lomās – kā vēstījuma sūtītājs un saņēmējs**, neraugoties uz sarunas noteikumiem, ieskaitot tās vidi (piem., tuvāko apkārtni, skolu, darbavietu, mājas), sarunas partneriem un tēmām.

Nosakot KFKS līmeni, tiek ņemtas vērā **visas komunikācijas metodes**. Tās ietver runas lietošanu, žestus, uzvedību, acu skatienu, sejas izteiksmi, ka arī alternatīvo un augmentatīvo komunikāciju (**AAK**). AAK sistēmas ietver (bet ne tikai) roku zīmes, attēlus, komunikācijas dēļus, komunikācijas grāmatas un runāšanas ierīces, kuras sauc arī par balss komunikācijas palīgierīcēm vai runu ģenerējošām ierīcēm.

Atšķirības starp līmeņiem balstās uz **sūtītāja un saņēmēja lomu izpildi un komunikācijas tempu**, kā arī **sarunas partnera veidu**. Lietojot šo klasifikācijas sistēmu, ir jāievēro šādas definīcijas.

Efektīvs saņēmējs un sūtītājs ātri un viegli mainās lomām, saprotot un nosūtot ziņojumu. Lai noskaidrotu un labotu pārpratumus, efektīvs sūtītājs un saņēmējs var lietot vai pieprasīt tādas stratēģijas kā atkārtošānu, citu izteiksmes veidu, vienkāršošanu vai/un ziņojuma paplašināšanu. Lai paātrinātu komunikācijas apmaiņu, īpaši, lietojot AAK, efektīvs sūtītājs var pareizi izlemt saziņā ar pazīstamu komunikācijas partneri lietot gramatiski neprecīzas ziņas, saīsinot vārdus vai tos izlaižot.

Ērts komunikācijas ātrums – tas nozīmē, cik ātri un viegli persona var saprast un nodot ziņojumus. Ērta komunikācijas ātruma gadījumā ir nedaudzi komunikācijas pārtraukumi un īss gaidīšanas laiks starp atbildēm.

Nepazīstami sarunu partneri ir svešinieki vai paziņas, kuri tikai laiku pa laikam komunicē ar personu. **Pazīstami sarunu partneri** – radinieki, aprūpētāji un draugi ar personu var komunicēt efektīvāk, jo viņiem ir iepriekšējas zināšanas un personīgā pieredze.

Komunikācijas funkciju klasifikācijas sistēma (KFKS) indivīdiem ar Cerebrālo Trieku

Paskaidrojumi

- ★ KFKS līmeņa noteikšana **neprasa testēšanu**, tā neaizvieto standartizētu sazināšanās novērtējumu. KFKS nav tests
- ★ KFKS **grupē cilvēkus atkarībā no pašreizējās komunikācijas efektivitātes**. Tā nepaskaidro efektivitātes iemeslus, kā kognitīvās spējas, motivāciju, fiziskās, runas, dzirdes un/vai valodas problēmas.
- ★ KFKS **neklasificē personas sazināšanās uzlabošanās potenciālu**.
- ★ KFKS var noderēt **pētījumos un pakalpojumu sniegšanā**, kur komunikācijas efektivitātes klasifikācija ir nozīmīga.

Piemēri:

- 1) lietot kā vienotu valodu starp profesionāļiem un ne profesionāļiem, lai aprakstītu funkcionālo komunikāciju,
- 2) atrast efektīvu komunikācijas metožu pielietojumu, tajā skaitā AAK,
- 3) salīdzināt, kā dažāda komunikācijas vide, partneri un/vai komunikācijas uzdevumi var ietekmēt izvēlēto līmeni,
- 4) izvēlēties mērķus, lai uzlabotu personas komunikācijas efektivitāti.

- ★ Skat. 3. lapā piecu līmeņu aprakstu.
- ★ Skat. 4. lapu – palīdzība izlemēt par līmeņiem.
- ★ Biežāk uzdotos jautājumus par KFKS var atrast <http://cfcs.us>

Komunikācijas metodes

Neraugoties uz daudzajām lietotajām komunikācijas metodēm, **tikai KFKS 1. līmenis novērtē vispārējo komunikāciju**. Sekojošajā rāmī ir jāatzīmē visas lietotās komunikācijas metodes.

Šis indivīds lieto sekojošās **komunikācijas metodes**:
(Lūdzu, atzīmējiet visas, kuras tiek lietotas)

- ☐ Runa
- ☐ Skaņas (tādas kā „aaah”, lai pievērstu partnera uzmanību)
- ☐ Acu skatiens, sejas izteiksme, žesti un/vai norādīšana (piem., ar ķermeņa daļām, radāmo kociņu, lāzeru)
- ☐ Roku zīmes
- ☐ Komunikācijas grāmatas, dēļi un/vai attēli
- ☐ Balss izvadierīce un/vai balsi ģenerēšanas ierīce
- ☐ Citi

Reference for CFCS Development:

Hidecker, M.J.C., Paneth, N., Rosenbaum, P.L., Kent, R.D., Lillie, J., Eulenberg, J.B., Chester, K., Johnson, B., Michalsen, L., Evatt, M., & Taylor, K. (2011). Developing and validating the Communication Function Classification System (CFCS) for individuals with cerebral palsy, *Developmental Medicine and Child Neurology*. 53(8), 704-710. doi: 10.1111/j.1469-8749.2011.03996.x, PMC3130799.

Translations by: Andra Greitane (andra@edi.lv).

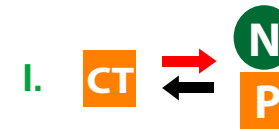

Komunikācijas funkciju klasifikācijas sistēma (KFKS) indivīdiem ar Cerebrālo Trieku

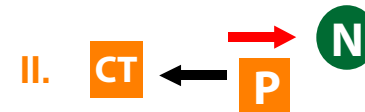
- I. Efektīvs sūtītājs un saņēmējs ar nepazīstamiem un pazīstamiem sarunu partneriem.** Persona patstāvīgi pāriet no sūtītāja uz saņēmēja lomu, un otrādi, ar lielāko daļu cilvēkiem dažādās vidēs. Komunikācija notiek viegli, komfortablā ātrumā gan ar neapazīstamiem, gan pazīstamiem sarunu partneriem. Komunikācijas pārratusus ātri atrisina, tie neietekmē personas vispārējās komunikācijas efektivitāti.
- II. Efektīva, bet lēnāka tempa sūtītājs un/vai saņēmējs ar nepazīstamiem un/vai pazīstamiem sarunu partneriem.** Persona patstāvīgi pāriet no sūtītāja uz saņēmēja lomu, un otrādi, ar lielāko daļu cilvēkiem dažādās vidēs, taču sarunas temps ir lēns, un tas var sarežģīt komunikācijas mijiedarbību. a) Bērnam var būt nepieciešams papildus laiks, lai sūtītu un saprastu ziņas; b) bērnam var būt nepieciešams papildus laiks, lai saprastu ziņas, bet viņš efektīvi sūta ziņas; c) bērnam var būt nepieciešams papildus laiks, lai sagatavotu ziņas un/vai atrisinātu pārratusus. Komunikācijas pārratusi parasti tiek atrisināti un neietekmē komunikācijas galarezultātu ar nepazīstamiem un pazīstamiem sarunu partneriem Bērns ir efektīvs ziņu saņēmējs. III Efektīvs sūtītājs un saņēmējs
- III. Efektīvs sūtītājs un saņēmējs ar pazīstamiem sarunu partneriem.** Persona pāriet no sūtītāja uz saņēmēja lomu, un otrādi, ar pazīstamiem (bet ne ar nepazīstamiem) sarunu partneriem dažādās vidēs. Komunikācija ar lielāko daļu nepazīstamu sarunu partneru ir visnotaļ neefektīva, taču parasti tā ir efektīva ar pazīstamiem sarunu partneriem.
- IV. Nekonsekvents sūtītājs un/vai saņēmējs ar pazīstamiem sarunu partneriem.** Persona nekonsekventi pāriet no sūtītāja uz saņēmēja lomu, un otrādi. Šo nekonsekvenci novēro dažādos komunikācijas veidos: a) laiku pa laiku efektīvs sūtītājs un saņēmējs; b) efektīvs sūtītājs, bet ierobežots saņēmējs; c) ierobežots sūtītājs, bet efektīvs saņēmējs. Komunikācija dažreiz ir efektīva ar pazīstamiem sarunu partneriem.
- V. Reti efektīvs sūtītājs un saņēmējs pat ar pazīstamiem sarunu partneriem.** Persona ir ierobežota gan kā sūtītājs, gan kā saņēmējs. Šīs personas komunikāciju lielākai daļai cilvēku ir grūti saprast. Šī persona ierobežoti saprot ziņas no lielākās daļas cilvēku. Komunikācija reti ir efektīva pat ar pazīstamiem sarunu partneriem.

Atslēga

CT Persona ar CT
N Nepazīstams Partneris
P Pazīstams Partneris
— Efektīvi
•••• Mazāk Efektīvi

Atšķirība starp I un II līmeni ir sarunas tempā. I līmenī persona komunicē komfortablā tempā ar nelielu nokavēšanos vai bez tās, sacer ziņojumu vai atrisina pārratusu. II līmenī personai vismaz dažreiz ir nepieciešams papildus laiks.

Atšķirības starp II un III līmeni ir sarunas tempā un sarunas partnera tipos. II līmenī persona ir efektīvs sūtītājs un saņēmējs ar visiem sarunu partneriem, taču sarunas temps ir problēma. III līmenī persona ir pastāvīgi efektīva ar pazīstamiem sarunu partneriem, bet ne ar nepazīstamiem.

Atšķirība starp III un IV līmeni ir tas, cik konsekventi persona pāriet no saņēmēja un sūtītāja lomu, un otrādi, ar pazīstamiem sarunu partneriem. III līmenī persona parasti spēj komunicēt ar pazīstamiem partneriem kā sūtītājs un kā saņēmējs. IV līmenī persona pastāvīgi nekomunicē ar pazīstamiem sarunu partneriem. Šīs grūtības var būt ziņas sūtīšanā un/vai saņemšanā.

Atšķirības starp IV un V līmeni ir grūtības pakāpē komunikācijā ar pazīstamiem sarunu partneriem. IV līmenī personai ir zināmas sekmes kā efektīvam sūtītājam un/vai efektīvam saņēmējam ar pazīstamiem sarunu partneriem. V līmenī persona reti var efektīvi komunicēt pat ar pazīstamiem sarunu partneriem.

KFKS līmeņu identifikācijas diagramma

